

**FOLKE
TEATRET**

Produceret af Limfjordsteatret

MATILDA- EFFEKTEN

Om magt, videnskab og dem, der blev forbigået,
eller skrevet ud af historien

UNDERVISNINGSMATERIALE

(DANSK, DRAMA & SAMFUNDSFAG)

FOLKE TEATRET

INDHOLD

TEATRET FARVER TILVÆRELSEN	3
OM FORESTILLINGEN	4
BAGGRUND TIL LÆREREN: ER MATILDA-EFFEKTEN STADIG RELEVANT?	5
TIL LÆREREN – SÅDAN BRUGER DU MATERIALET	6
FØR FORESTILLINGEN	7
REFLEKTION	7
OPGAVE: Hvem bliver husket?	7
OPGAVE: Hvem fortæller historien?	7
I TEATRET	
PRAKTISK INFORMATION OM JERES TEATERBESØG	8
UNDER FORESTILLINGEN	9
OPGAVE: Observation	9
EFTER FORESTILLINGEN	10
ANALYSE	10
OPGAVE: Dukke og dukkefører	10
OPGAVE: Hvordan fortæller teatret historien?	11
SKRIFTLIGE OPGAVER	12
OPGAVE: Giv ordet videre	12
OPGAVE: Skriv en anmeldelse	13
PERSPEKTIVERING	14
OPGAVE: Hvem bliver set i dag?	14
OPGAVE: Debat - Hvem får anerkendelsen?	15
OPGAVE: Essay : Er Matilda-effekten fortid?	16

KILDELISTE	17
------------------	----

ELEVARK

A	Observation under forestillingen	18
B	Dukke og dukkefører	19
C	Hvordan fortæller teatret historien?	20
D	Skriv en anmeldelse	21
E	Hvem bliver set i dag?	22
F	Debat: Hvem får anerkendelsen?	23
G	Essay: Er MATILDA-EFFEKTEN fortid?	24

TEATRET FARVER TILVÆRELSEN

Når eleverne træder ind i teaterrummet, møder de en kunstart, hvor oplevelse, sanser og refleksion smelter sammen. Vi bestræber os på at præsentere nogle af de mest interessante scenekunstopplevelser for børn og unge, der produceres i Danmark netop nu. Forestillinger, som kan engagere, udfordre og skabe nye perspektiver på verden og de mennesker, vi deler den med.

Teatret er en kunstart, hvor alle sanser bringes i spil. Publikum er ikke passive iagttagere, men aktive medspillere i det rum, der opstår mellem scene og sal. Her kan eleverne opleve, hvordan stemninger, relationer og betydninger ikke kun formidles gennem ord, men også gennem krop, rum, lys, lyd og nærvær.

En enkelt teateroplevelse kan ikke indfange scenekunstens mangfoldighed. Derfor er det væsentligt, at eleverne møder forskellige former for teater, så de gradvist udvikler deres æstetiske forståelse og udvider deres kulturelle horisont. Teatret kan både bekræfte, udfordre og forstyrre deres vante måder at opleve og fortolke verden på.

At gå i teatret er samtidig en social og forpligtende situation. Forestillingen er levende og opstår i mødet mellem skuespillere og publikum – og derfor er hver opførelse unik. Eleverne er ikke usynlige, men en del af det fællesskab, som forestillingen udfolder sig i.

I teatret kan eleverne blive berørt, provokeret, underholdt og udfordret. De kan grine, undres og lade sig rive med – men også reflektere over sig selv, hinanden og det samfund, de er en del af. På den måde kan teateroplevelsen være med til at nuancere deres forståelse af både menneskelige relationer og større tematikker.

Det er samtidig vigtigt at understrege, at en teateroplevelse ikke nødvendigvis skal opleves som "god" eller umiddelbart vellykket. Eleverne behøver ikke at kunne lide forestillingen. Gennem arbejdet med materialet før og efter besøget får de imidlertid redskaber til at undersøge deres egen oplevelse og sætte ord på den. Dermed kan de udvikle en fagligt funderet argumentation for, hvorfor forestillingen virkede – eller ikke virkede – for dem.

Teatret skaber oplevelser, der ikke kan genskabes andre steder. Derfor ser vi frem til at dele denne forestilling med jer.

FOLKETEATRET

OM FORESTILLINGEN

MATILDA-EFFEKTEN er en poetisk, sanselig og humoristisk dukkeforestilling for voksne produceret af Limfjordsteatret.

Forestillingen tager afsæt i det historiske fænomen MATILDA-EFFEKTEN, som beskriver, hvordan kvinders videnskabelige opdagelser gennem tiden ofte er blevet overset eller tilskrevet mandlige kolleger. Gennem en række fortællinger møder publikum kvinder, hvis arbejde har været med til at forme vores forståelse af verden, men som ikke altid selv fik anerkendelsen for deres bedrifter.

Med dukker i alle størrelser, musik, humor og stærke visuelle billeder vækkes de skjulte historier til live på scenen. To dukkeførere lader kroppe, stemmer og figurer smelte sammen i et teatralisk univers, hvor videnskabelige gennembrud, personlige ambitioner og samfundets normer flettes ind i hinanden.

Forestillingen undersøger, hvem der bliver husket, hvem der bliver glemt, og hvilke fortællinger der ender med at blive en del af historien. Samtidig peger den på spørgsmål, der stadig er aktuelle i dag: Hvem får taletid, anerkendelse og plads i vores fælles fortælling om verden?

MATILDA-EFFEKTEN giver publikum anledning til at reflektere over ligestilling, videnskab, historiefortælling og de mennesker, hvis bidrag ofte har befundet sig i skyggen af andres.

PRODUCENT: Limfjordsteatret

INSTRUKTØR: Astrid Lindhart

DUKKEFØRER OG PERFORMERE: Pernille Nedergaard Haugesen og Astrid Kjær

SCENOGRAFI OG KOSTUMEDESIGNER: Nana Andrea Tiefenböck

DUKKEMAGER: Katrine Karlsen

MUSIK/LYDDESIGN: Kim Fast Jensen

LYDDESIGNER: Nads Bjerregaard Nielsen

LYDTEKNIKER OG AFVIKLER: Oliver Svensson

SYSTUE: Lene Bek Nielsen

FOTO: Lars Horn, Baghuset

BAGGRUND TIL LÆREREN: ER MATILDA-EFFEKTEN STADIG RELEVANT?

MATILDA-EFFEKTEN beskriver en tendens til, at kvinders bidrag til forskning og videnskab gennem historien er blevet overset eller i mindre grad anerkendt end mænds. Begrebet blev introduceret af videnskabshistorikeren Margaret W. Rossiter og er opkaldt efter aktivisten Matilda Joslyn Gage, som allerede i slutningen af 1800-tallet påpegede, hvordan kvinders opfindelser og opdagelser ofte blev usynliggjort.

Forestillingen MATILDA-EFFEKTEN tager afsæt i dette historiske fænomen, men rejser samtidig spørgsmål, der er relevante i dag: Hvem får anerkendelse? Hvem bliver husket? Og hvilke stemmer risikerer stadig at blive overset?

Historiske eksempler

Gennem videnskabshistorien findes flere eksempler på kvinder, hvis forskning først senere blev anerkendt. Rosalind Franklins arbejde var afgørende for forståelsen af DNA's struktur, mens fysikeren Lise Meitner spillede en central rolle i forskningen bag kernespaltnings. Begge nævnes ofte som eksempler på forskere, hvis bidrag i mange år stod i skyggen af mandlige kollegers anerkendelse.

Hvordan ser det ud i dag?

Der er sket store fremskridt siden de forskere, der portrætteres i forestillingen, arbejdede. Alligevel viser internationale undersøgelser, at kønsbalancen inden for forskning og naturvidenskab fortsat er ulige.

På verdensplan er kun omkring en tredjedel af alle forskere kvinder. UNESCO beskriver situationen som, at "én ud af tre forskere er kvinde".

I EU udgør kvinder omkring 41 % af forskere og ingeniører, mens Danmark ligger højere med cirka 51 %. Samtidig er kvinder fortsat markant underrepræsenterede inden for en række teknologiske, naturvidenskabelige og digitale fagområder.

Et dansk perspektiv

I Danmark vælger flere kvinder end tidligere en forskerkarriere, men fordelingen varierer stadig mellem fagområder. Kvinder er generelt godt repræsenterede inden for sundhedsvidenskab og humaniora, mens de fortsat er færre inden for f.eks. datalogi, ingeniørvidenskab og teknologiske uddannelser.

Samtidig handler spørgsmålet om anerkendelse ikke kun om forskning. Historisk har der ofte været forskel på, hvordan forskellige typer af arbejde er blevet værdsat. Omsorgs- og plejeprofessioner som sygepleje har traditionelt været kvindedominerede fag, og selv om sygeplejersker har spillet en afgørende rolle for udviklingen af sundhedsvæsenet, har deres viden og erfaring ikke altid haft samme status som den forskning og ekspertviden, der typisk forbindes med lægevidenskaben.

Den danske sygeplejerske og pioner Charlotte Munck var blandt de første til at professionalisere sygeplejen i Danmark, og gennem historien har sygeplejersker bidraget væsentligt til udviklingen af behandling, patientpleje og sundhedsvidenskab. Alligevel fylder disse fortællinger ofte mindre i historiebøger og offentlig bevidsthed end fortællingerne om læger, opfindere og forskere.

Diskussionen om ligestilling i forskning handler derfor ikke kun om adgang til uddannelse. Den handler også om synlighed, rollemønstre, repræsentation og om, hvem der bliver fremhævet som eksperter, forskere og pionerer. Samtidig rejser den spørgsmålet om, hvilke former for viden et samfund vælger at tillægge størst værdi.

TIL LÆREREN

– SÅDAN BRUGER DU MATERIALET

Selve det at gå i teatret, elevernes forforståelse, tidligere teateroplevelser og alt det, der ligger rundt om forestillingen, spiller en vigtig rolle for udbyttet af oplevelsen. Dette materiale tager afsæt i en æstetisk læringstilgang, hvor elevernes møde med forestillingen ses som en proces, der begynder før teaterbesøget og fortsætter efter forestillingen.

Materialet er opdelt i aktiviteter **før, under og efter** forestillingen. Før forestillingen arbejder eleverne med spørgsmål om historieskrivning, anerkendelse og repræsentation. De undersøger, hvordan bestemte personer og perspektiver bliver synlige i historien, mens andre risikerer at blive overset.

Under forestillingen retter eleverne opmærksomheden mod forestillingens sceniske virkemidler og undersøger, hvordan dukketeater, lys, lyd og scenografi er med til at bringe skjulte fortællinger frem i lyset.

Efter forestillingen lægger materialet op til analyse, refleksion og perspektivering. Eleverne undersøger både forestillingens tematikker og dens sceniske udtryk og arbejder med spørgsmål om anerkendelse, ligestilling, videnskab og historieskrivning.

Materialet indeholder forslag til analyse, fortolkning, perspektivering og skriftlige opgaver samt aktiviteter, der giver eleverne mulighed for at arbejde med perspektivskifte og refleksion. Øvelserne kan anvendes samlet eller enkeltvis, alt efter klassens niveau, de faglige mål og den tid, der er til rådighed.

Forestillingen giver anledning til at undersøge, hvordan historien bliver til. Hvem skriver den? Hvem nævnes i lærebøgerne? Hvem bliver forbilleder for kommende generationer?

Samtidig inviterer forestillingen til en bredere samtale om anerkendelse: Hvordan fordeles ære og opmærksomhed i et samfund? Hvem bliver lyttet til? Hvilke historier fortæller vi videre, og hvilke risikerer at gå tabt?

Vi håber, at materialet kan inspirere til gode samtaler, nye perspektiver og en stærk teateroplevelse.

Rigtig god fornøjelse!

REFLEKTION

Hvem får æren for de opdagelser, der forandrer verden? Og hvem bliver glemt, selvom de har været med til at skabe dem? MATILDA-EFFEKTEN tager udgangspunkt i en række kvindelige forskere, hvis arbejde har haft stor betydning for videnskaben, men som ikke altid selv fik anerkendelsen for deres indsats. Forestillingen peger samtidig på et spørgsmål, der rækker langt ud over videnskabens verden: Hvordan afgør vi, hvem der bliver set, hørt og husket?

I dette afsnit skal eleverne arbejde med forestillingens centrale tematikker om anerkendelse, synlighed og historiefortælling.

Opgave

HVEM BLIVER HUSKET?

Fag: Dansk / Historie (20-30 min)

Fokus: Anerkendelse, historieskrivning og videnskabshistorie.

Formål: Eleverne skal reflektere over, hvordan nogle mennesker og opdagelser bliver en del af vores fælles historie, mens andre overses. Øvelsen introducerer forestillingens centrale tematikker om synlighed, anerkendelse og historiefortælling.

Sådan gennemfører du opgaven:

Indled med en fælles samtale om kendte opfindere, forskere eller historiske personer. Bed eleverne overveje, hvordan de har lært om disse personer, og hvem der typisk bliver fremhævet i historiebøger og undervisning.

Lad derefter eleverne drøfte spørgsmålene i mindre grupper:

- Hvilke personer forbinder I med store videnskabelige opdagelser?
- Hvordan lærer vi om dem?
- Tror I, at alle, der har bidraget til disse opdagelser, bliver husket?
- Hvad kan være årsagen til, at nogle mennesker bliver mere synlige end andre?

Gennem refleksionsøvelser undersøger de, hvordan mennesker gennem historien har fået forskellig adgang til viden, magt og anerkendelse, og de perspektiverer forestillingens problemstillinger til nutidige spørgsmål om repræsentation, ligestilling og de stemmer, der præger vores fælles forståelse af verden.

Afslut med en kort fælles opsamling.

Opgave

HVEM FORTÆLLER HISTORIEN?

Fag: Dansk / Historie (20-30 min)

Fokus: Perspektiv, historiefortælling og repræsentation.

Formål: Eleverne skal undersøge, hvordan perspektiv påvirker vores forståelse af mennesker, begivenheder og historie. Øvelsen forbereder eleverne på forestillingens fokus på oversete fortællinger og stemmer.

Sådan gennemfører du opgaven:

Bed eleverne vælge en historisk person eller begivenhed, som de allerede kender.

Lad dem arbejde i grupper med spørgsmålene:

- Hvem fortæller typisk historien?
- Hvilke personer eller perspektiver fylder mest?
- Hvilke stemmer mangler?
- Hvordan ville fortællingen ændre sig, hvis den blev fortalt af en anden?

Afslut med en fælles samtale om betydningen af perspektiv i historiefortælling.

PRAKTISK INFORMATION OM JERES TEATERBESØG

FORBEREDELSE

Forestillingen spiller på Folketeatret i Nørregade 39. Det er nemt at komme derhen med metro/tog/bus til Nørreport station.

Forestillingen spiller på vores mellemstore scene Hippodromen og på billetten står der hvilken plads I skal sidde på. Der er personale i foyeren når I ankommer som kan vise jer hen til jeres pladser.

Er der andet man er i tvivl om er man altid velkommen at spørge vores personale.

TIDER

Dørene til teatret åbner 45 minutter før forestillingen starter og kom i god tid – dvs. mindst 30-20 minutter før forestillingen starter så I kan nå at orientere jer, købe noget i baren eller tisse af. Dørene til selve salen åbner 15 minutter før forestillingen starter. Forestillingen starter til tiden og man forstyrrer rigtigt meget hvis man kommer for sent.

Forestillingen varer ca. 1 time og 10 minutter uden pause.

DRESSCODE

Der er ingen dresscode. Kom som I selv synes at I er bekvemme. Der er garderobe på eget ansvar, som I bedes benytte.

MANERER

Vis hensyn. Der kommer mange forskellige mennesker i teatret, og derfor sidder man ikke med fødderne oppe på stolene, spiser ikke mad i salen eller smider sit affald på gulvet. Der er skraldespande i foyeren. Man forholder sig stille under forestillingen for at ikke forstyrre hverken sidepersonen eller skuespillerne på scenen. Mobiltelefoner skal være på lydløs eller flytilstand og ikke tages frem under forestillingen. Hvis man tager sin telefon frem, lyser det rigtig meget op, og forstyrrer alle rundt omkring inklusive skuespillerne. Af ophavsretslige grunde må man ikke filme eller tage billeder under forestillingen.

Man er velkommen at grine, græde, klappe og lade sig rive med under forestillingen – men naturligvis ikke forstyrre det øvrige publikum.

Rigtig god fornøjelse i teatret!

UNDER FORESTILLINGEN

MATILDA-EFFEKTEN fortæller historiske historier gennem dukketeater, skuespil, musik og visuelle billeder. Forestillingen undersøger ikke kun, hvad der skete, men også hvordan scenekunsten kan gøre skjulte fortællinger synlige for et publikum.

I dette afsnit skal eleverne rette blikket mod forestillingens sceniske virkemidler. De skal undersøge, hvordan dukker, kroppe, stemmer, scenografi, lyd og lys bidrager til fortællingen, og hvordan forestillingen skaber liv og nærvær omkring personer, som historien i mange tilfælde har glemt.

Opgave

OBSERVATION (Elevark A– s. 18)

Tidsforbrug: 15-30 minutter

Arbejdsform: individuelt

Formål: Observationsarket skal støtte elevernes teateroplevelse og give dem konkrete iagttagelser, som kan bruges i det efterfølgende arbejde med analyse, fortolkning og anmeldelse.

Eleverne behøver ikke notere alt under forestillingen. Opfordr dem til at skrive enkelte stikord undervejs og først og fremmest rette opmærksomheden mod selve oplevelsen. Observationerne fungerer som en hukommelsesstøtte i det efterfølgende arbejde.

EFTER FORESTILLINGEN

ANALYSE

“Alt på en scene betyder noget,” skriver professor i teatervidenskab Michael Eigtved i Forestillingsanalyse – en introduktion. Denne pointe danner et godt udgangspunkt for arbejdet med at analysere teater.

I MATILDA-EFFEKTEN møder publikum en række kvinder, hvis bidrag til videnskaben har været afgørende for vores forståelse af verden, men som ikke altid selv fik anerkendelsen for deres arbejde.

Forestillingen fortæller disse historier gennem dukketeater, musik, lys, lyd og visuelle billeder. De sceniske virkemidler er ikke blot med til at illustrere fortællingen, men spiller en aktiv rolle i forestillingens måde at skabe betydning på.

Når eleverne analyserer forestillingen, skal de både undersøge, hvad forestillingen fortæller, og hvordan den fortæller det. De kan rette opmærksomheden mod dukkerne og dukkeføernes rolle, scenografien, lyset, lyden og fortællingens opbygning og overveje, hvordan disse valg påvirker deres oplevelse af forestillingens temaer.

Analysearbejdet tager afsæt i elevernes egne observationer og oplevelser. Gennem analyse og samtale får de mulighed for at undersøge, hvordan scenekunsten kan gøre skjulte historier synlige og skabe nye perspektiver på både fortid og nutid.

Set fra et teaterperspektiv er analysen ikke blot en måde at “afkode” forestillingen på, men en undersøgelse af, hvordan den virker. Hvordan skaber de sceniske valg betydning? Hvordan påvirker de publikums oplevelse? Og hvordan bidrager de til at gøre forestillingens historier nærværende og relevante i dag? Det er denne bevægelse fra oplevelse til bevidst iagttagelse, som analysen gør mulig.

Opgave

DUKKE OG DUKKEFØRER (Elevark B – s. 19)

Fag: Drama / Dansk (30 min)

Fokus: Dukketeater, repræsentation og publikumsoplevelse.

Formål: Eleverne skal undersøge, hvordan samspillet mellem dukke og dukkefører skaber liv, nærvær og betydning på scenen. Øvelsen styrker elevernes forståelse af dukketeatrets særlige virkemidler.

Sådan gennemfører du opgaven:

Indled med en kort samtale om dukketeater som scenekunstform. Tal om, hvordan dukketeater adskiller sig fra teater med skuespillere alene.

Lad herefter eleverne arbejde med elevarket i grupper.

Eleverne undersøger:

- hvornår de lagde mest mærke til dukken
- hvornår de lagde mest mærke til dukkeføreren
- hvordan forholdet mellem de to påvirkede oplevelsen
- hvilken betydning det havde, at dukkeførerne var synlige på scenen

Afslut med en fælles samtale om, hvordan dukketeater kan fortælle historier på andre måder end traditionelle teaterformer.

HVORDAN FORTÆLLER TEATRET HISTORIEN? (Elevark C – s. 20)

Fag: Dansk / Drama (30-45 min)

Fokus: Sceniske virkemidler, dukketeater og forestillingsanalyse.

Formål: Eleverne skal undersøge, hvordan forestillingen bruger lys, lyd og scenografi til at skabe betydning og formidle sine temaer. Øvelsen styrker elevernes evne til at analysere samspillet mellem form og indhold i scenekunst.

Sådan gennemfører du opgaven:

Start med en fælles samtale om, hvilke scener eleverne husker bedst fra forestillingen. Tal om, hvad der gjorde disse øjeblikke særligt bemærkelsesværdige.

Bed derefter eleverne arbejde individuelt eller i mindre grupper med elevarket.

Eleverne undersøger:

- hvordan dukkerne blev brugt i forestillingen
- hvilken rolle dukkeførerne spillede
- hvordan lys, lyd og scenografi bidrog til fortællingen
- hvordan de sceniske virkemidler påvirkede deres oplevelse af forestillingens temaer

Afslut med en fælles opsamling, hvor eleverne sammenligner deres iagttagelser og diskuterer, hvordan forestillingens form understøtter dens fortælling.

SKRIFTLIGE OPGAVER

At sætte ord på en teateroplevelse er en måde at vende tilbage til den på. Nogle gange opdager vi først, hvad en forestilling har sat i gang af tanker og spørgsmål, når vi forsøger at beskrive den for andre.

I teatret fortsætter forestillingen ofte efter tæppefald. Den lever videre i samtaler, fortolkninger, anmeldelser og refleksioner. Her mødes forskellige oplevelser, og den samme forestilling kan åbne for vidt forskellige læsninger og perspektiver.

MATILDA-EFFEKTEN kredser om spørgsmål om anerkendelse, historieskrivning og de mennesker, hvis bidrag ikke altid bliver synlige i den officielle fortælling. Forestillingen undersøger, hvem der bliver husket, hvem der bliver glemt, og hvordan fortællinger om fortiden formes og videreføres.

Gennem de følgende skriveøvelser får eleverne mulighed for at undersøge forestillingen på forskellige måder. De kan skrive fra en historisk persons perspektiv, formulere deres egne holdninger, reflektere over forestillingens temaer eller indgå i den samtale om forestillingen, som anmeldelser og debattekster er en del af.

Øvelserne spænder fra kreativ og undersøgende skrivning til anmeldelse og essay. De kan anvendes enkeltvis eller kombineres, afhængigt af klassens niveau, faglige fokus og den tid, der er til rådighed.

Opgave

GIV ORDET VIDERE

Introduktion: Mange historiske personer er blevet beskrevet af andre. Forestillingen rejser spørgsmålet om, hvordan historien ville se ud, hvis flere selv fik mulighed for at fortælle deres version.

SKRIVEOPGAVE

Vælg en person fra forestillingen eller en anden historisk person, som har fået begrænset opmærksomhed.

Skriv enten:

- Et dagbogsnotat fra personens perspektiv.
- Et åbent brev til eftertiden.
- En tale, hvor personen kræver anerkendelse for sit arbejde.

SKRIV EN ANMELDELSE (Elevark D – s. 21)

Fag: Dansk (60 min)

Fokus: Anmeldergenre, vurdering, argumentation og perspektiv

Formål: Eleverne skal lære at skrive en anmeldelse af forestillingen med fokus på genrekendskab, faglig argumentation, sproglig præcision og personlig stemme. Øvelsen træner analyse, vurdering, perspektivering og formidling.

Sådan gennemfører du opgaven:

1) Start med en genreintro

Indled med en kort samtale om:

- hvad der kendetegner en anmeldelse (formål, modtager, struktur, sproglige træk)
- hvordan man balancerer subjektivitet (oplevelse, mening) og faglighed (analyse, begreber) dvs. at synes noget på et fagligt velfunderet grundlag.
- forskellen på referat, analyse, vurdering og perspektiv

Lav evt. en enkel model på tavlen.

2) Forklar tydeligt, hvad eleverne skal gøre

Understreg, at anmeldelsen skal indeholde:

Kort præsentation af forestillingen

- Introducer MATILDA-EFFEKTEN
- Brug evt. elevernes egen analyse som udgangspunkt
- En klar, personlig vurdering
- Hvad fungerede godt – og hvorfor?
- Hvad fungerede mindre godt?
- Underbyg med faglige begreber (fx dramaturgi, spænding, scenografi, karakterer, spillestil, tempo)

Perspektivering

- til forestillingens temaer om anerkendelse, ligestilling og historieskrivning
- til videnskabens rolle i samfundet
- til nutidige diskussioner om repræsentation og synlighed

3) Giv eleverne inspiration til struktur og tone

Henvis til relevante anmeldere:

- Ungt Teaterblod
- Den 4. Væg
- Dagblade (Information, Politiken, Berlingske)

Fremhæv:

- tone (personlig, reflekteret, skarp)
- opbygning (indledning → analyse → vurdering → konklusion)

Vigtigt:

Bed eleverne om ikke at læse anmeldelser af MATILDA-EFFEKTEN før de har skrevet deres første udkast – så deres vurdering forbliver selvstændig.

Efter første udkast

4) Sammenligning med en professionel anmeldelse

Nu må eleverne læse en professionel anmeldelse. Anmeldelse finde på lscene.dk.

Lad dem:

- undersøge struktur, tone og argumentation
- notere: hvad gør anmelderen troværdig?
- hvordan skabes engagement og perspektiv?

5) Revision af eget udkast

Eleverne redigerer deres anmeldelse – gerne med makkerfeedback – med fokus på:

- sproglig præcision og tydelig pointe
- brug af fagbegreber
- sammenhæng mellem vurdering og argumentation
- egen stemme: personlig, men fagligt underbygget

Opsamling i plenum

Stil to korte spørgsmål:

Hvad gør en anmeldelse troværdig og interessant?

Hvordan balancerer man personlig mening og faglig analyse?

PERSPEKTIVERING

Forestillingen tager udgangspunkt i det historiske fænomen *Matilda-effekten*. Men de spørgsmål, forestillingen rejser, rækker ud over videnskabshistorien. Hvem får anerkendelsen for nye idéer, opdagelser og forandringer? Hvem bliver fremhævet som eksperter, pionerer og rollemodeller? Og hvem risikerer at blive overset, selv om deres bidrag har stor betydning?

Disse spørgsmål er stadig aktuelle i dag og kan undersøges inden for alt fra forskning og

Selvom begrebet udspringer af videnskabshistorien, peger flere forskere og fagpersoner på, at lignende mekanismer også kan findes i dag. Inden for sundhedsvæsenet diskuteres det eksempelvis, hvordan sygeplejerskers bidrag til forskning, innovation og udvikling af patientforløb ofte er mindre synlige end andre faggruppers, selv om de spiller en central rolle i udviklingen af praksis og behandling.

I forlængelse heraf arbejder flere forskere med begrebet usynligt sygeplejearbejde, som dækker over de relationelle, organisatoriske og faglige indsatser, der er afgørende for patienters behandling og trivsel, men som sjældent fremhæves eller anerkendes på samme måde som mere synlige opgaver.

Forestillingen kan derfor danne afsæt for en bredere undersøgelse af, hvem der får anerkendelse for viden, opdagelser og udvikling, og hvilke stemmer der risikerer at blive overset i samfundet både historisk og i nutiden.

Opgave

SAMTALE I KLASSEN: HVEM BLIVER SET I DAG? (Elevark E – s. 22)

Fag: Dansk / Samfundsfag / Historie (45-60 min)

Fokus: Repræsentation, synlighed, anerkendelse og perspektivering.

Formål: Eleverne skal undersøge, hvordan spørgsmål om synlighed og anerkendelse kommer til udtryk i nutidens samfund. Øvelsen styrker elevernes evne til at perspektivere forestillingens tematikker til aktuelle problemstillinger og diskutere, hvilke stemmer der bliver hørt, og hvilke der risikerer at blive overset.

Sådan gennemfører du opgaven:

Indled med en fælles samtale om forestillingens tematikker. Tal om, hvorfor nogle mennesker og grupper bliver husket og anerkendt, mens andre i mindre grad bliver synlige i den offentlige fortælling.

Lad herefter eleverne arbejde individuelt eller i mindre grupper med elevarket.

Eleverne undersøger:

- et aktuelt eksempel fra forskning, kultur, medier, politik eller samfundsdebat
- hvem der kommer til orde og får opmærksomhed
- hvilke personer, perspektiver eller grupper der fylder mindre eller mangler
- hvordan synlighed og repræsentation påvirker vores forståelse af verden

Bed eleverne inddrage konkrete eksempler og argumentere for deres iagttagelser.

Afslut med en fælles opsamling, hvor eleverne præsenterer deres eksempler og diskuterer, om der findes nutidige situationer, som kan minde om de mekanismer, forestillingen sætter fokus på.

DEBATINDLÆG - HVEM FÅR ANERKENDELSEN? (Elevark F – s. 23)

Fag: Dansk / Samfundsfag (45-60 min)

Fokus: Anerkendelse, usynligt arbejde og argumentation.

Formål: Eleverne skal undersøge, hvordan anerkendelse fordeles i samfundet, og diskutere om nogle menneskers bidrag bliver mere synlige end andres. Gennem debat og argumentation arbejder eleverne med forestillingens centrale temaer om synlighed, anerkendelse og værdien af forskellige former for viden og arbejde.

Sådan gennemfører du opgaven:

Indled med en fælles samtale om, hvem der typisk bliver fremhævet, når der tales om succes, udvikling og innovation. Tal om, hvilke personer og faggrupper der ofte får opmærksomhed, og hvilke der arbejder mere i baggrunden.

Lad derefter eleverne arbejde i grupper med spørgsmålene:

- Hvem bliver typisk fremhævet og anerkendt?
- Hvem bidrager til udviklingen uden nødvendigvis at få samme synlighed?
- Hvilke former for arbejde bliver mest synlige?
- Hvilke former for arbejde risikerer at blive overset?
- Kan I finde eksempler på nutidige "Matilda-effekter"?

Afslut med en fælles diskussion om, hvorvidt forestillingens tema primært handler om fortiden, eller om det også siger noget om nutidens samfund.

Produkt: Debatindlæg

Skriv et debatindlæg med udgangspunkt i spørgsmålet: Får de rigtige mennesker anerkendelsen i dagens samfund?

I debatindlægget skal I:

- tage stilling til problemstillingen
- bruge eksempler fra samfundet
- inddrage forestillingen MATILDA-EFFEKTEN
- argumentere for jeres synspunkt
- afslutte med en konklusion eller opfordring til handling

ESSAY : ER MATILDA-EFFEKTEN FORTID (Elevark G – s. 24)

Fag: Dansk

Fokus: Tematik, perspektivering, argumentation og refleksion

Formål: Eleverne skal undersøge, hvordan de mekanismer, der beskrives gennem Matilda-effekten, kan genfindes i nutidens samfund, og reflektere over, hvilke stemmer der bliver hørt, overset eller glemt.

Titel: Er Matilda-effekten fortid?

Arbejdsspørgsmål

- Hvem får anerkendelse i dag?
- Hvem bliver overset?
- Hvad fortæller statistikkerne om udviklingen?
- Hvad betyder repræsentation?
- Hvem former fremtidens viden?
- Hvordan kan vi sikre, at flere stemmer bliver hørt?

Krav til essayet

- Inddrag forestillingen Matilda-effekten.
- Inddrag mindst én statistik.
- Perspektivér til nutidige forhold.
- Brug konkrete eksempler.
- Skriv undersøgende og reflekterende.
- Du må gerne inddrage egne erfaringer og observationer.
- Du behøver ikke nå frem til ét entydigt svar.

KILDELISTE

Anmeldelse MATILDA-EFFEKTEN

<https://iscene.dk/2024/06/14/>

[MATILDA-EFFEKTEN-sansemaettet-dukketeater/](#)

Om MATILDA-EFFEKTEN

Rossiter, Margaret W. (1993). The Matilda Effect in Science. Social Studies of Science, Vol. 23, No. 2.

Matilda Joslyn Gage Center. The Matilda Effect.

<https://www.matildajoslyngage.org/blog/the-matilda-effect>

Wikipedia. Matilda Effect.

https://en.wikipedia.org/wiki/Matilda_effect

Om kvinder i forskning og STEM

UNESCO Institute for Statistics.

Research and Development Data Release.

<https://uis.unesco.org>

UNESCO. One in Three Researchers Is a Woman.

<https://www.unesco.org/en/articles/one-three-researchers-woman>

UNESCO. Status and Trends of Women in Science.

<https://zenodo.org/records/15667540>

Statistik om forskere og ingeniører i EU

Eurostat. Women Researchers and Engineers in Europe.

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20250211-1>

European Commission. Women in STEM.

<https://digital-skills-jobs.europa.eu>

European Parliamentary Research Service.

Women in STEM in the EU.

<https://epthinktank.eu>

Sygepleje, synlighed og anerkendelse

Nursing Outlook. Recognition of Nursing Contributions to Healthcare Innovation and Research.

<https://www.nursingoutlook.org>

National Library of Medicine (PMC). Invisible Nursing Work.

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov>

Forestillingen MATILDA-EFFEKTEN

Limfjordsteatret. MATILDA-EFFEKTEN.

Forestillingsmateriale og produktionsoplysninger.

Om kilderne

Materialet bygger på oplysninger fra Limfjordsteatret samt statistik og forskning om kvinder i videnskab, ligestilling og repræsentation. Alle tal og oplysninger er indhentet fra offentligt tilgængelige kilder og var opdaterede på tidspunktet for materialets udarbejdelse.

OBSERVATION UNDER FORESTILLINGEN – MATILDA-EFFEKTEN

Brug arket som støtte under forestillingen. Du behøver ikke skrive hele tiden. Notér kun enkelte stikord, som kan hjælpe dig med at huske oplevelsen bagefter.

Karakterer og fortælling

Hvem lagde du særligt mærke til?

Hvilken historie eller person gjorde størst indtryk?

Dukker og dukkeførere

Hvordan blev dukkerne brugt?

Lagde du mest mærke til dukken eller dukkeføreren?

Lys, lyd og scenografi

Hvilke sceniske virkemidler lagde du mærke til?

- ☐ Lys
- ☐ Musik
- ☐ Lyd
- ☐ Scenografi
- ☐ Kostumer
- ☐ Dukker

Noter stikord:

Noget du husker

En scene: _____

En sætning: _____

Et billede: _____

- En følelse eller tanke: Hvilke vurderinger blev tilføjet?
- Hvilken fortæller påvirkede jeres billede af Emma mest?

ELEVARK B

DUKKE OG DUKKEFØRER – MATILDA-EFFEKTEN

I denne øvelse skal I undersøge samspillet mellem dukke og dukkefører.

Tal sammen om:

Hvornår oplevede I dukken som levende?

Hvornår lagde I mest mærke til dukkeføreren?

Havde det betydning, at dukkeførerne var synlige?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Både og

Forklar:

Undersøg

Sæt kryds ved de udsagn, I er mest enige i:

- ☐ Dukken føltes som en selvstændig karakter.
- ☐ Dukkeføreren blev en del af karakteren.
- ☐ Jeg skiftede hele tiden fokus mellem dukke og dukkefører.
- ☐ Dukkeføreren gjorde dukken mere levende.
- ☐ Dukketeatret fortalte historien på en anden måde end almindeligt teater.

Opsamling

Hvad er det særlige ved dukketeater? Forbered en kort præsentation af gruppens vigtigste pointer.

ELEVARK C

HVORDAN FORTÆLLER TEATRET HISTORIEN?

Teater fortæller ikke kun gennem ord. Lys, lyd, scenografi og skuespil er også med til at skabe mening.

Dukker og dukkeføring

Hvordan blev dukkerne brugt?

Hvordan bidrog dukkeførerne til fortællingen?

Lys og lyd

Vælg en scene, du husker.

Hvordan blev lys brugt?

Hvordan blev lyd eller musik brugt?

Scenografi

Hvordan påvirkede scenografien din oplevelse?

Analyse

Vælg et vigtigt øjeblik i forestillingen.

Hvilke virkemidler blev brugt?

Hvordan påvirkede de din oplevelse?

ELEVARK D

SKRIV EN ANMELDELSE

Når du skriver en anmeldelse, skal du både beskrive, analysere og vurdere forestillingen.
Før du skriver notér stikord:

Forestillingens temaer

En scene jeg husker

Noget der fungerede godt

Noget der fungerede mindre godt

Sceniske virkemidler

Din anmeldelse skal indeholde:

Kort præsentation

Hvad handler forestillingen om?

Analyse

Hvordan blev historien fortalt?

Vurdering

Hvad fungerede godt?

Hvad fungerede mindre godt?

Perspektivering

Hvad siger forestillingen om anerkendelse, ligestilling eller historieskrivning?

HVEM BLIVER SET I DAG?

I MATILDA-EFFEKTEN møder vi kvinder, hvis bidrag til videnskaben i mange år blev overset eller glemt. Forestillingen rejser derfor et spørgsmål, som også er aktuelt i dag:

Hvem bliver set, hørt og anerkendt i vores samfund, og hvem risikerer at blive overset?

Undersøg et aktuelt eksempel fra forskning, kultur, medier, politik eller andre dele af samfundet.

Det kan være:

- en person, der får stor opmærksomhed
- en faggruppe, der ofte omtales i medierne
- en gruppe mennesker, som sjældent bliver hørt
- en debat om repræsentation, ligestilling eller synlighed

Undersøg

- Hvem får opmærksomhed i den sag, I har valgt?
- Hvem kommer til orde?
- Er der personer eller grupper, der fylder mindre eller mangler helt?
- Hvordan påvirker det vores forståelse af emnet?

KVINDER I FORSKNING

Globalt

- Omkring 1 ud af 3 forskere i verden er kvinder.
- Cirka 35 % af verdens STEM-kandidater (Science, Technology, Engineering and Mathematics) er kvinder.

EU

- Kvinder udgør omkring 41 % af forskere og ingeniører.
- Danmark ligger relativt højt med omkring 51 % kvindelige forskere og ingeniører.

Overvej

- Overrasker tallene jer?
- Hvad kan forklare forskellene?
- Betyder flere kvinder i forskning også, at Matilda-effekten er forsvundet?
- Kan man stadig blive overset, selv om flere kvinder arbejder som forskere i dag?

Drøft

- Hvorfor tror I, at nogle mennesker eller grupper bliver mere synlige end andre?
- Hvilke konsekvenser kan det have, hvis bestemte perspektiver ikke bliver hørt?
- Kan I se ligheder mellem jeres eksempel og de problemstillinger, der bliver behandlet i MATILDA-EFFEKTEN?

Afslutning

Fremlæg jeres eksempel for klassen og forklar:

- Hvem bliver set?
- Hvem bliver overset?
- Hvad fortæller jeres eksempel om synlighed og anerkendelse i dag?

DEBAT: HVEM FÅR ANERKENDELSEN?

Min holdning

Får de rigtige mennesker anerkendelsen i dagens samfund?

☐ Ja, for det meste

☐ Delvist

☐ Nej

Forklar kort hvorfor:

Debatspørgsmål: Får de rigtige mennesker anerkendelsen i dagens samfund?

Forberedelse. Find et eksempel. Hvem får anerkendelsen?

Hvem bidrager bag kulisserne?

Hvilke argumenter taler for, at systemet er retfærdigt?

1. _____

2. _____

3. _____

Hvilke argumenter taler imod?

1. _____

2. _____

3. _____

Skriv et debatindlæg

Husk:

- Tydeligt standpunkt
- Argumenter
- Eksempler
- Henvielse til MATILDA-EFFEKTEN
- Afslutning med konklusion eller opfordring

ESSAY: ER MATILDA-EFFEKTEN FORTID?

I dette essay skal du undersøge, om de mekanismer, forestillingen beskriver, stadig findes i dag. Du skal ikke nødvendigvis finde ét rigtigt svar. Formålet er at undersøge, reflektere og argumentere.

Før du skriver

Forestillingen

Hvilke temaer fra forestillingen ønsker du at inddrage?

Anerkendelse

Hvem får typisk anerkendelse i dag?

Hvem risikerer at blive overset?

Nutidige eksempler

Kan du finde et eksempel fra:

- ☐ forskning
- ☐ sundhedsvæsen
- ☐ kultur
- ☐ medier
- ☐ politik
- ☐ andet

Noter dit eksempel:

Statistik

Hvilken statistik vil du inddrage?

Elevark G fortsættes på næste side

Hvad fortæller statistikken?

Arbejdsspørgsmål

Du kan bruge et eller flere af spørgsmålene i dit essay:

- Hvem får anerkendelse i dag?
- Hvem bliver overset?
- Hvad fortæller statistikkerne om udviklingen?
- Hvad betyder repræsentation?
- Hvem former fremtidens viden?
- Hvordan kan vi sikre, at flere stemmer bliver hørt?

Din foreløbige tese

Hvad tror du lige nu?

Husk i dit essay

- Inddrag forestillingen MATILDA-EFFEKTEN
- Inddrag mindst én statistik
- Brug konkrete eksempler
- Perspektivér til nutiden
- Skriv undersøgende og reflekterende
- Underbyg dine pointer

FOLKE

VI SES

TEATRET